

PACIENTŲ POŽIŪRIS Į ANESTEZIologo VAIDMENĮ GYDYMO PROCESĖ

Stasys Žilinskas, Simona Žilinskienė, Andrius Macas

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos, Anesteziologijos klinika

Raktažodžiai: anesteziologas, anesteziologų reikšmė, pacientų požiūris.

Santrauka

Įvadas. Pastaraisiais dešimtmečiais pasiekta reikšmingos anesteziologijos pažangos, ženkliai sumažinusios su anestezija susijusias komplikacijas, tačiau visuomenėje trūksta šios srities žinių. Anestezija daugeliui pacientų tebekelia susirūpinimą, o gydytojo anesteziologo vaidmuo išlieka neaiškus [1,2]. Lietuvoje iki šiol nebuvo atlikta tyrimų šia tema, todėl šiuo tyrimu siekta įvertinti anesteziologo reikšmę gydymo procese iš paciento perspektyvos ir nustatyti bendrą pacientų žinių lygį apie anesteziją ir su ja susijusias veiklas.

Metodika. Tyrimas atliktas Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninėje (LSMUL) Kauno klinikose Anesteziologijos klinikoje, anonimiškai apklausiant vyresnius nei 18 m. pacientus prieš numatytas planines operacijas su anestezija. Tyrimo priemonė – originali anketa, sudaryta iš 19 klausimų.

Tyrimo rezultatai. Iš viso tyrime dalyvavo 82 pacientai. 87,5 proc. apklaustųjų anesteziologą atpažįsta kaip gydytoją, visose amžiaus grupėse, nepriklausomai nuo išsilavinimo, amžiaus ar lyties. 96,3 proc. apklaustųjų pacientų, kurie iki apklausos buvo operuoti naudojant anesteziją, teigė, kad pokalbis su anesteziologu buvo malonus, 80,0 proc. apklaustųjų atsakė, jog anesteziologas šių pokalbių metu paaiškino savo reikšmę gydymo procese. Tyrimu nustatyta, kad daugiau nei pusei respondentų nebuvo paaiškintos galimos anestezijos komplikacijos ar nepageidaujamos reakcijos į vaistus (69,1 proc. ir 76,4 proc. atitinkamai). Pacientų nuomone, anesteziologas yra atsakingas už būklės įvertinimą prieš operaciją (75,6 proc.), atsibudimą po operacijos (80,5 proc.), turi užtikrinti pooperacinę analgeziją (75,6 proc.) ir pykinimo profilaktiką (61 proc.). 76,8 proc. pacientų manė, kad anesteziologas ir chirurgas yra lygiaverčiai komandos nariai.

Išvados. Tyrimu nustatytas pakankamas pacientų žinių

lygis nepriklausomai nuo lyties, amžiaus ar išsilavinimo. Dauguma apklaustųjų supranta anesteziologo reikšmę gydymo procese, geba atskirti jo pareigas, bendravimą su gydytoju vertina teigiamai, tačiau sako buvę nepakankamai informuoti apie galimas anestezijos komplikacijas. Beveik trys iš keturių pacientų sulygina anesteziologų ir chirurgų svarbą perioperaciniu periodu.

Įvadas

Nepaisant per pastaruosius dešimtmečius įvykusios reikšmingos anesteziologijos pažangos bei ženkliai sumažėjusių su anestezija susijusių komplikacijų, visuomenėje trūksta žinių apie šią sritį, anestezija daugeliui pacientų kelia susirūpinimą, o gydytojo anesteziologo vaidmuo vis dar lieka neaiškus [1,2]. Amerikoje, Europoje ir kituose pasaulio regionuose atlikti tyrimai išryškino pacientų žinių trūkumą apie anesteziologiją, anesteziologo kvalifikaciją, funkcijas bei koks vaidmuo anesteziologui tenka ne tik operacinėje bet ir kitose su asmens sveikatos priežiūra susijusiose srityje [3-5]. Lietuvoje iki šiol nebuvo atlikta tyrimų šia tema, todėl šiuo tyrimu siekta įvertinti anesteziologo reikšmę gydymo procese iš paciento perspektyvos bei nustatyti bendrą pacientų žinių lygį apie anesteziją ir su tuo susijusias veiklas.

Tyrimo tikslas – nustatyti ir įvertinti tiriamųjų požiūrio į gydytojus anesteziologus priklausomybę nuo demografinių rodiklių, išsilavinimo. Įvertinti pacientų žinias apie anesteziologų pareigas, atsakomybę bei požiūrį į anesteziologo reikšmingumą gydymo procese.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Tyrimas atliktas gavus LSMU bioetikos centro leidimą (2020–06–29 nr. BEC-LSMU(R) - 43) Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninėje (toliau – LSMUL) Kauno klinikose Anesteziologijos klinikoje anonimiškai apklausti vyresnius nei 18 m. pacientus prieš numatytas planines operacijas su anestezija. Remiantis literatūros analize, sukurta originali anketa. Apklausa vykdyta 2020 m. spalio–gruodžio mėnesiais. Į 1–5 ir 13–19 klausimus atsakinėjo visi respon-

dentai. 6–13 klausimai buvo susiję su ankstesnėmis pacientų patirtimis, todėl į juos atsakė tik tie, kurie iki apklausos buvo bent vieną kartą operuoti su anestezija (1 priedas).

Aprašomoji ir lyginamoji statistinė duomenų analizė atlikta SPSS Statistics 22.0. Apskaičiuoti iš anksto parinktų kintamųjų dažniai ir jų pasireiškimo priklausomybės. Kokybiniams nominaliesiems požymiams aprašyti taikytos proporcijos (proc.) ir jų 95 proc. pasikliautinieji intervalai (PI).

Tyrimo rezultatai

Tyrime iš viso dalyvavo 82 pacientai: 38 moterys (46,3 proc.) ir 44 vyrai (53,7 proc.). Respondentai buvo suskirstyti į grupes pagal amžių ir išsilavinimą: daugiausia apklaustųjų buvo 51–60 m. ir turėjo aukštąjį išsilavinimą (1 lentelė).

87,5 proc. (95 proc. PI 80,3–4,8, N=70) apklaustųjų anesteziologą atpažįsta kaip gydytoją visose amžiaus grupėse, nepriklausomai nuo išsilavinimo, amžiaus ar lyties. 6 respondentai (7,5 proc.) teigė, kad anesteziologas yra techninis darbuotojas, 1 respondentas (1,25 proc.) kad tai slaugytojas, 2 (2,5 proc.) pasirinko – kita, 1 (1,25 proc.) atsakė, kad nežino. 2 respondentai į pateiktą klausimą neatsakė.

67,1 proc. (95 proc. PI 56,9–77,2, N=55) apklaustųjų per gyvenimą atlikta viena arba kelios operacijos su anestezijomis, kiti 32,9 proc. respondentų (95 proc. PI 22,8–3,1, N=27) iki apklausos nebuvo patyrę anestezijų. Visi pacientai, kurie iki apklausos buvo patyrę bent vieną operaciją su anestezija, žinojo, kad anesteziologas yra gydytojas. Nepatyrusių anestezijos grupėje penktadalis (22,2 proc.) apklaustųjų nežinojo, jog anesteziologas yra gydytojas ir priskyrė jam kitas pareigas. Galima matyti, kad asmenys, kurie nėra

patyrę anestezijų, dažniau nežino, kas yra anesteziologas, tačiau statistškai reikšmingo skirtumo negauta ($p>0,05$).

96,3 proc. (95 proc. PI 91,3–100,0, N=52) apklaustųjų pacientų, kurie iki apklausos vykdymo buvo operuoti su anestezija, teigė, kad pokalbis su anesteziologu buvo malonus, 80,0 proc. (95 proc. PI 69,4–90,6, N=44) atsakė, jog anesteziologas šių pokalbių metu paaiškino savo reikšmę gydymo procese, 89,09 proc. (95 proc. PI 80,9–97,3, N=49) apklausos dalyvių buvo paaiškinta, kaip jie bus užmigdyti ir 88,9 proc. (95 proc. PI 80,5–97,3, N=48) pacientų buvo atsakyta į jų užduotus klausimus. Net 91,5 proc. (95 proc. PI 83,3–98,5, N=50) pacientų teigė, jog suprato anesteziologo pateiktą informaciją. Daugumai pacientų anestezijos būdas priklausė nuo operacijos tipo, tad 92,7 proc. (95 proc. PI 85,9–99,6, N=51) apklausos dalyvių neleista rinktis anestezijos būdo. Tyrimu nustatyta, kad daugiau nei pusei respondentų nebuvo paaiškintos galimos anestezijos komplikacijos bei galimos nepageidaujamos reakcijos į vaistus (NRV) 69,1 proc. (95 proc. PI 56,9–81,3, N=38) ir 76,4 proc. (95 proc. PI 65,1–87,6, N=42) atitinkamai.

Apklausa parodė, jog pacientų nuomone, anesteziologas yra atsakingas už būklės įvertinimą prieš operaciją, atsibudimą po operacijos, turi užtikrinti pooperacinę analgeziją ir pykinimo profilaktiką, tačiau nėra atsakingas už sprendimą, kada galima pacientą išrašyti iš ligoninės (1 pav.). 76,8 proc. (95 proc. PI 67,70–85,96, N=63) pacientų manė, kad anesteziologas ir chirurgas yra lygiaverčiai komandos nariai, 23,2 proc. (95 proc. PI 14,04–32,30, N=19) apklaustųjų teigė, kad chirurgas yra svarbesnis komandos narys.

Diskusija

Atliktų tyrimų duomenimis, pacientų suvokimas apie gydytojo anesteziologo pareigas svyruoja priklausomai nuo šalies ar atlikto tyrimo. Trijose šalyse (Vokietija, JAV, Australija) vykdytame tyrime daugiau nei du trečdaliai pacientų iš Vokietijos ir Australijos, bei vos daugiau nei pusė JAV apklaustųjų pacientų žinojo, jog anesteziologas yra gydytojas (atitinkamai – 83, 58, 71 proc.) [6]. Kiti JAV atlikti tyrimai nurodo, jog 70 proc. [3] ir 86 proc. [7] apklaustųjų žino, kad anesteziologas yra gydytojas. S. Hariharan ir kt. atliktoje studijoje, anesteziologų, kaip gydytojų žinomumas tesiekė vos 59 procentus. Pastaruoju tyrimu nustatyta sąsaja, jog mažiau išsilavinę žmonės dažniau neatpažįsta anesteziologo, kaip gydytojo ir blogiau geba atpažinti jų pareigas [4] – mūsų tyrimu tokių sąsajų nenustatyta.

Šiame tyrime daugiau nei 80 proc. pacientų, kurie iki tyrimo buvo patyrę operacijų su anestezija, pripažino, kad ankstesni pokalbiai su anesteziologu buvo malonūs, gydytojai paaiškino savo reikšmę gydymo procese. Apklausoje vertinta, ar gydytojas atsakė į pacientų užduodamus klausimus.

1 lentelė. Respondentų demografinis pasiskirstymas.

Amžiaus grupės	Respondentų pasiskirstymas, proc.
18-20	2,4
21-30	15,9
31-40	20,7
41-50	7,3
51-60	23,2
61-70	17,1
71-80	11,0
>81	2,4
Lytis	
Vyrai	53,7
Moterys	46,3
Išsilavinimas	
Pagrindinis	4,9
Vidurinis	25,6
Profesinis	29,3
Aukštasis	40,2

simus: beveik 90 proc. apklaustųjų nurodo, kad į visus klausimus buvo atsakyta. Kituose tyrimuose stebimi panašūs respondentų atsakymai – 80 proc. [8] ir 70 procentų [4].

Mūsų atliktu tyrimu nustatyta, kad 60 proc. respondentų teigia, jog nebuvo informuoti apie galimas anestezijos komplikacijas. Panašiam kitos šalies tyrime 46 proc. apklaustųjų pasisakė taip pat [4].

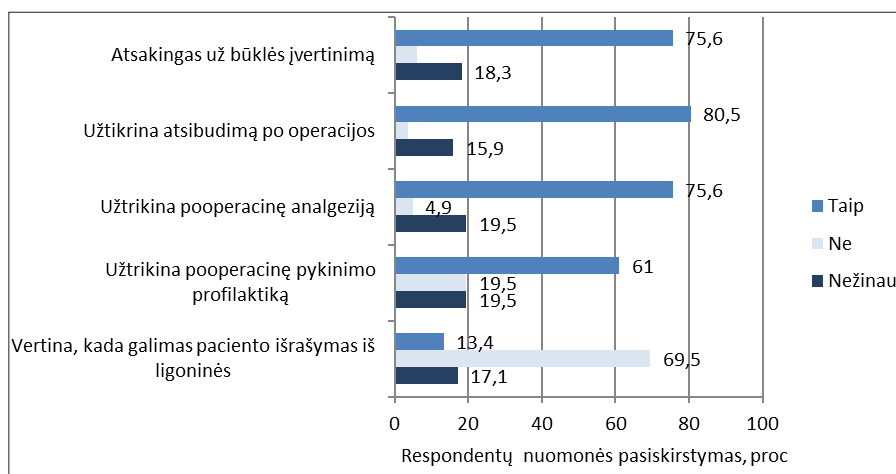
Chirurgas ir anesteziologas dirba komandoje ir nuo bendradarbiavimo priklauso galutiniai baigties rezultatai, tačiau pacientai šį bendradarbiavimą supranta nevienodai. B. Uma ir kt. tyrime vos 31 proc. pacientų sutiko, kad anesteziologas ir chirurgas yra vienodai svarbūs operacijos metu [9], A. Onutu ir kt. A – tyrime 54 proc. respondentų išsakė šią nuomonę [10]. Mūsų tyrime 77 proc. respondentų perioperaciniu periodu abiem gydytojams suteikė vienodą reikšmę, panašūs rezultatai stebimi ir A. Bataineh ir kt. tyrime, kur taip pasisakė 72 proc. apklausos dalyvių [8].

Rumunijos bendroje populiacijoje atliktame tyrime dauguma apklaustųjų mano, kad pooperacinis skausmo valdymas (POSV) ir pooperacinė priežiūra yra chirurgo atsakomybė [10]. Šios nuomonės skirtumai priklauso nuo studijoje nustatyto išsilavinimo lygio – aukštesnio išsilavinimo pacientai supranta, jog anesteziologas atlieka pooperacinę analgeziją ir priežiūrą. Kitame tyrime vos 38 proc. apklaustųjų manė, kad POSV yra anesteziologo darbas [9]. Mūsų tyrime 76 proc. respondentų manė, kad POSV yra anesteziologų pareiga. Ispanijoje atliktoje tyrime net 90 proc. apklausos dalyvių anesteziologo pareigas už operacinės ribų (poanestezinę priežiūrą, pooperacinę analgeziją, lėtinį skausmo gydymą) priskiria kitiems specialistams [11].

Mayo klinikoje vykdytame tyrime 62 proc. pacientų manė, kad anesteziologas yra atsakingas už paciento būklės įvertinimą prieš operaciją, 77 proc. – už pabudimą po operacijos [7]. Kitame panašiam tyrime 53 proc. ir 72 proc. apklaustųjų pasisakė atitinkamai [8]. Šių tyrimų rezultatai, panašūs į mūsų tyrimu nustatytus rezultatus (76 proc. ir 81 proc. atitinkamai), parodo, jog Lietuvos pacientai yra pakankamai gerai informuoti.

Išvados

Tyrimu nustatytas pakankamas pacientų žinių lygis, nepriklausomai nuo lyties, amžiaus ar išsilavinimo. Dauguma

1 pav. Respondentų nuomonė apie gydytojo anesteziologo atsakomybę ir pareigas

apklaustųjų supranta anesteziologo reikšmę gydymo procese, geba atskirti jo pareigas, bendravimą su gydytoju vertina teigiamai, tačiau sako buvę nepakankamai informuoti apie galimas anestezijos komplikacijas. Beveik trys iš keturių pacientų sulygina anesteziologų ir chirurgų svarbą perioperaciniu periodu.

Literatūra

- Garcia-Marcinkiewicz AG, Long TR, Danielson DR, Rose SH. Health literacy and anesthesia: patients' knowledge of anesthesiologist roles and information desired in the preoperative visit. *J Clin Anesth* 2014;26(5):375-382. <https://doi.org/10.1016/j.jclinane.2014.01.013>
- Harris M, Chung F. Complications of general anesthesia. *Clin Plast Surg* 2013;40(4):503-513. <https://doi.org/10.1016/j.cps.2013.07.001>
- Nagrampa D, Bazargan-Hejazi S, Neelakanta G, Mojtahedzadeh M, Law A, Miller M. A survey of anesthesiologists' role, trust in anesthesiologists, and knowledge and fears about anesthesia among predominantly Hispanic patients from an inner-city county preoperative anesthesia clinic. *J Clin Anesth* 2015;27(2):97-104. <https://doi.org/10.1016/j.jclinane.2014.05.012>
- Hariharan S, Merritt-Charles L, Chen D. Patient perception of the role of anesthesiologists: a perspective from the Caribbean. *J Clin Anesth* 2006;18(7):504-9. <https://doi.org/10.1016/j.jclinane.2006.03.004>
- Sagün A, Birbiçer H, Yapıcı G. Patients', who applied to the anesthesia clinic, perceptions and knowledge about anesthesia in Türkiye. *Saudi J Anaesth* 2013;7(2):170-174. <https://doi.org/10.4103/1658-354X.114076>
- Gottschalk A, Seelen S, Tivey S, Gottschalk A, Rich G. What do patients know about anesthesiologists? Results of a comparative survey in an U.S., Australian, and German university hospital.

- J Clin Anesth 2013;25(2):85-91.
<https://doi.org/10.1016/j.jclinane.2012.06.017>
7. Garcia-Marcinkiewicz AG, Long TR, Danielson DR, Rose SH. Health literacy and anesthesia: patients' knowledge of anesthesiologist roles and information desired in the preoperative visit. J Clin Anesth 2014;26(5):375-382.
<https://doi.org/10.1016/j.jclinane.2014.01.013>
  8. Bataineh AM, Qudaisat IY, El-Radaideh K. et al. Patients' perception of the practice of anaesthesia in a teaching hospital in Northern Jordan: a survey. BMC Anesthesiol 2020;20(276).
<https://doi.org/10.1186/s12871-020-01193-6>
  9. Uma BR, Hanji AS. "Anaesthesia and Anaesthesiologists: How Famous are We among the General Population?"- A Survey. J Clin Diagn Res 2013;7(12):2898-2900.
  10. Onutu AH, Rus C, Acalovschi I. The public perception of the anaesthesiologist in Romania: a survey. Rom J Anaesth Intensive Care 2017;24(1):21-28.
<https://doi.org/10.21454/rjaic.7518.241.onu>
  11. Acosta-Martínez J, Guerrero-Dominguez R, López-Herrera-Rodríguez D, Sánchez-Carrillo F. The anaesthetist's role from the patient's perspective. Rev Colomb Anesthesiol 2016; 44: 121- 127.
<https://doi.org/10.1016/j.rca.2016.02.010>

THE ATTITUDE OF PATIENTS TOWARDS THE ROLE OF THE ANAESTHESIOLOGIST IN THE TREATMENT PROCESS

S. Žilinskas, S. Žilinskienė, A. Macas

Keywords: anaesthesiologist, importance of anaesthesiologists, attitude of patients.

Summary

Introduction. Despite significant advances in anaesthesiology over the past decades and a significant reduction in anaesthesia-related complications, a lack of public awareness in this area is observed; anaesthesia itself is of concern for many patients, and the role of the anaesthesiologist is still unclear [1, 2]. No researches on this topic have been carried out in Lithuania so far, therefore,

the aim of this research was to assess the role of the anaesthesiologist in the treatment process from the patient's point of view and to determine the general level of patients' knowledge about anaesthesia and related activities.

Methodology. The research was conducted at the Anaesthesiology Department of Kaunas Clinics, the Hospital of Lithuanian University of Health Sciences (hereinafter – LUHS), by anonymously interviewing patients aged 18 and older prior to elective surgery with anaesthesia. The research instrument is an original questionnaire consisting of 19 questions.

Results of the research. A total of 82 patients participated in the research. 87.5% of respondents recognise an anaesthesiologist as a doctor, across all age groups, regardless of education, age, or gender. 96.3% of the surveyed patients who had undergone surgery under anaesthesia prior to the research stated that the conversation with the anaesthesiologist was pleasant, and 80.0% stated that the anaesthesiologist explained his/her role in the treatment process during these conversations. The research found that more than half of the respondents were not told about possible complications of anaesthesia and possible adverse drug reactions – 69.1% and 76.4%, respectively. Patients consider the anaesthesiologist to be responsible for pre-operative condition assessment (75.6%), post-operative awakening (80.5%), post-operative analgesia (75.6%), and nausea prevention (61%). 76.8% of patients believed that the anaesthesiologist and the surgeon were equal team members.

Conclusions. The research found a sufficient level of patient knowledge, regardless of gender, age, or education. Most respondents understand the role of the anaesthesiologist in the treatment process, are able to differentiate between his/her duties, and have a positive perception of the communication with the doctor, but say that they have not been sufficiently informed about possible complications of anaesthesia. Almost three out of four patients equate the importance of anaesthesiologists and surgeons in the perioperative period.

Correspondence to: zilinskas.stas@gmail.com

Gauta 2022-01-22

1 priedas

Gerbiamas respondente,

Prašytume atsakyti į trumpą anoniminę anketą, pažymint labiausiai Jūsų nuomonę atspindintį atsakymą. Jūsų atsakymai leis mums patobulinti Jums teikiamą pagalbą.

1. Kokia Jūsų lytis?   Moteris Vyras
2. Koks Jūsų amžius?   18-20   21-30   31-40   41-50   51-60   61-70   71-80   >81
3. Koks Jūsų išsilavinimas?   Pradinis   Pagrindinis   Vidurinis   Profesinis   Aukštasis
4. Jūsų nuomone, anesteziologas yra:
 Techninis darbuotojas   Slaugytojas   Gydytojas   Internas   Kita   Nežinau
5. Kiek iki šiol esate turėjęs operacijų su anestezija? (Jeigu šiame klausime pažymite 0, praleiskite 6-13 klausimus)
 0   1   2   >3
6. Ar pokalbis su anesteziologu buvo malonus?   Taip Ne   Nežinau
7. Ar anesteziologas Jums paaiškino savo vaidmenį gydymo metu?   Taip Ne   Nežinau

8. Kaip manote, ar anesteziologo pateikti klausimai ir suteikta informacija buvo suprantama? Taip Ne Nežinau

Ar anesteziologas kada nors paaiškino jums šiuos dalykus:

9. Kaip jūs būsite užmigdytas? Taip Ne Nežinau
10. Ar leido rinktis anestezijos metodą? Taip Ne Nežinau
11. Ar paaiškino apie galimas komplikacijas? Taip Ne Nežinau
12. Ar paaiškino apie galimas nepageidaujamas vaistų reakcijas? Taip Ne Nežinau
13. Ar anesteziologas atsakė į Jūsų užduotus klausimus? Taip Ne Nežinau
14. Kaip manote, kas Jūsų gydymo komandoje yra svarbiausias? Abu vienodai svarbūs Anesteziologas Chirurgas

Jūsų nuomone, anesteziologo pareigos yra:

15. Įvertinti, ar pacientas yra tinkamos būklės prieš operaciją? Taip Ne Nežinau
16. Užtikrinti paciento atsibudimą po operacijos? Taip Ne Nežinau
17. Užtikrinti, kad pacientas po operacijos nejaustų skausmo? Taip Ne Nežinau
18. Užtikrinti, kad pacientas po operacijos nejaustų pykinimo? Taip Ne Nežinau
19. Įvertinti, kada pacientą bus galima išleisti gydytis į namus? Taip Ne Nežinau